

En Berigtigelse og Tilføjelse til:
Trues Møens Klint med Ødelæggelse
fra Havet?

Af
V. HINTZE.

Som en af Aarsagerne til Ødelæggelsen af Kysten under Møens Klint har jeg i ovennævnte, i dette Hefte trykte Arbejde omtalt Bortfjernelsen af Sten fra den tørre Strand. Paa Side 67 har jeg angivet Talstørrelser for disse Bortførseler, saaledes ogsaa for den først i det sidste Aarstid paabegyndte Oppilning af Kugleflint. Ifølge hele den Maade, hvorpaa denne Indsamling foregaar, ved Udledning og Oppilning af hver eneste egnet Sten, ligger det i Sagens Natur, at der ikke herigennem kan voldes den Skade paa Stranden, som naar Rallestenene tages med Skovl, uden nogen foregaaende Vurdering af de enkelte Sten. Om den end er underordnet, har jeg dog medtaget Kugleflintindustrien, fordi enhver Svækkelse af Kystens Modstandsevne, den være saa lille, den end vil, dog i dette Øjeblik maa anses for skadelig, og det Tal, der var opgivet mig for Indsamlingen gennem det Aar, hvori den har været drevet, ej heller var saa ganske ubetydeligt.

At komme til Kendskab om ikke officielle Tal er altid forbundet med en vis Vanskelighed; saaledes ogsaa i dette Tilfælde. Fra en Kilde, paa hvis gode Viden i denne Sag jeg ikke havde nogen som helst Grund til at tvivle, havde

jeg faaet den indsamlede Mængde angivet til 10,000 Tønder for det Aar, hvori Kugleflintindsamlingen paa dette Sted har været drevet. Dette Tal viser sig nu imidlertid at være meget for højt; fra en Side, hvor Opgivelserne har kunnet dokumenteres, er jeg bleven gjort opmærksom paa, at Indsamlingen knap har udgjort det halve. Jeg er saaledes meget mod min Villie kommen til at angive et alt for stort Tal; ved Omregning til Kubikfavne har jeg end yderligere forøget Fejlen i samme Retning, idet jeg har angivet det til 200 Kubikfavne. Dette Tal er fremkommet ved, at jeg til Grund for Beregningen har lagt det af vore Tøndemaal, som benyttes til Maaling af lignende Varer, nemlig Korntønden, der rummer 144 Potter, eller $4\frac{1}{2}$ Kubikfod, og benyttes til Udmaaling af »Korn, Salt, Kalk, Sand og Ler«. Det viser sig nu imidlertid, at Kugleflintindustrien har beriget vort i Forvejen tilstrækkeligt righoldige Maalesystem med endnu et Tøndemaal, der vel ikke har fundet officiel Optagelse blandt vore øvrige Maaleredskaber, men som er det gældende, naar der i Handelen tales om Tønder af Kuglesten. Dette Maal er Cementfustagen, der er den almindeligt brugte Emballage ved den udenrigs Forsendelse af Kugleflinten. Uden at være Udtryk for noget nøjagtigt Rummaal (idet Cementen, der sælges efter Vægt, har noget forskellig Vægtfylde), kan Cementfustagen sættes til omtrent $2\frac{3}{4}$ Kubikfod, eller omtrent en halv Kultønde. Men herved indskrænkes hele den indsamlede Kugleflintmængde til kun at udgøre omtrent 60 Kubikfavne, altsaa mindre end en Trediedel af hvad jeg paa nævnte Sted har angivet.

Det ligger i Sagens Natur, at de Betragtninger, jeg ud fra de fejlagtige 200 Kubikfavne gør gældende med Hensyn til, hvor meget en saadan Stenmængde vilde fylde, om den som Strandvold var lagt ud langs Klinten, samtidig falde bort. Derimod forandres ikke i nogen væsentlig Grad Maalene paa den Vold, jeg har angivet paa Grundlag af de sidste 15 Aars Materialbortførseler fra den tørre Strand, idet Kugleflintindsamlingen, som flere Gange nævnt, kun har fundet Sted i det sidste Aarstid; underordnet som den

er i Forhold til de store, samlede Materialbortførseler, betyder det ændrede Tal kun en Formindskelse af faa Tommer i Højden paa den beregnede »15 Aars Vold«.

Allerede i mit Foredrag har jeg fremhævet, at Kugleflintindsamlingen i de kommende Aar ikke kunde vedblive i samme Udstrækning som hidtil, af den simple Grund, at Stranden stadig bliver stenfattigere og stenfattigere. Forholdene andre Steder paa Møen vise ogsaa fuldt ud denne Betragtningens Rigtighed.

Udenfor Klinteomraadet finder der i Øjeblikket Indsamling Sted af Kugleflint paa følgende andre Steder af Møen: Klintestrandens Fortsættelse norden om Øen indtil Ulfshale, Haarbølle Overdrev ved Grønsund, samt i ringe Udstrækning ved Hjelm's Bugt. Paa den førstnævnte Strækning er Indsamlingen dog allerede i det væsentlige sluttet paa Kysten fra Nordfeld til Ulfshale, og dette netop af den Grund, at der i Løbet af et Aar er opsamlet, hvad der var at tage, idet Kugleflinten kun udgør et Par Procent af den samlede Stenmængde. Under selve Nordfeld og udfør Borre-Lavnningen vil Indsamlingen derimod sikkert kunne fortsættes i længere Tid, da der til denne Kyst i de senere Aar igennem Havstrømningerne er blevet tilført meget Materiale fra selve Klintekysten, idet en voksende Materialvandring bort fra Klinten selvfølgelig er gaaet Haand i Haand med Revenes Opfiskning, paa lignende Maade som der under Klintedannelsens Begyndelse fandt store Materialvandringer Sted saavel langs Nord- som Sydkyst, saalænge indtil Revene blev mægtige nok til at virke som Fangarme. Dette Materiale er det, vi finde ophobet i de mægtige Strandvolde ved Ulfshale og Haarbølle, hvor Modstrømninger i sin Tid har bragt det til at finde Hvile. Paa begge disse Steder skulde man saaledes vente at kunne finde Kugleflint i stor Mængde; dette er dog kun Tilfældet ved Haarbølle, hvor der findes en Del, men mindre godt rullet Flint, medens der ved Ulfshale slet ikke findes brugbar Kugleflint. At Forholdet er saaledes, er let at forstaa, idet Flinten paa den kortere Strækning fra Klinten til Ulfshale ikke har naaet at blive

saa stærkt afrundet som paa den længere Vej til Haarbølle. At den ikke senere er blevet rullet og afslebet, har sin Grund i, at Materialtilførselen har været saa stærk, at den ene nye Strandvold efter den anden har beskyttet de alt aflejrede mod yderligere Bearbejdelse fra Havet.

Det ligger i Sagens Natur, at en Stenindsamling paa slige Steder, hvor der finder eller har fundet en Materialtilførsel Sted i stor Stil, ikke kan rumme Farer af lignende Art, som en, selv i ringe Udstrækning dreven Indsamling gør det paa Klintestranden, hvor hver enkelt Sten har sin store Betydning som et Led i Kystbeskyttelsen. En eventuel Fredningslov, saaledes som det maa haabes, den vil komme, vil som Følge deraf ej heller tage Sigte paa saadanne Steder, men naturligt indskrænke sig til dem, hvor en Fredning virkelig er nødvendig. Det skulde synes overflødigt at bemærke sligt, men da der efter mit Foredrag fra en enkelt Side er søgt rejst en Bevægelse paa dette Grundlag imod en Fredning af Klintestranden, har jeg fundet det rettest nu ved denne Lejlighed kortelig at berøre det. Den Betydning, der tillægges Kugleflintindsamlingen, er sikkert ogsaa langt større, end den fortjener, idet de sidste Aaringers Produktion mere end holder Skridt med Efterspørgselen.

17de December 1904.
